

Испитни каталог за државну матуру
у школској години 2010./2011.

СРПСКИ ЈЕЗИК

Стручна радна скупина за израду испитног каталога из Српског језика:

Сретенка Чаовић, проф., водитељица, Економска школа Вуковар, Вуковар

Милица Стојановић, проф., Гимназија Вуковар, Вуковар

Анђелка Павић, проф., II средња школа Бели Манастир, Бели Манастир

Јадранка Радошевић, проф., Средња школа Даљ, Даљ.

проф. др. сц. Душан Маринковић, Филозофски факултет Свеучилишта у Загребу,
Одсјек за јужнословенске језике и књижевности

Садржај

Увод	5
1. Подручја испитивања	5
2. Образовни резултати	5
2.1. Језик	5
2.2. Теорија и историја књижевности	6
3. Структура испита	6
3.1. Први део испита	6
3.2. Други део испита	6
4. Технички опис испита	7
4.1. Трајање испита	7
4.2. Изглед теста и начин решавања	7
4.3. Прибор	7
5. Опис бодовања	7
5.1. Вредновање прве испитне целине	7
5.2. Вредновање друге испитне целине	8
6. Примери задатака с детаљним појашњењем	8
6.1. Пример задатка есејског типа	8
6.2. Пример задатка вишеструког избора	9
6.3. Пример задатка допуњавања	10
6.4. Пример задатка повезивања и сређивања	10
7. Припрема за испит	10
8. Литература	11

Увод

Српски језик на државној матури је обавезан предмет.

Испитни каталог за државну матуру из Српског језика је темељни документ испита којим се јасно описује шта ће се и како испитивати на државној матури из овог предмета у школској години 2010./2011.

Испитни каталог садржи све потребне информације и детаљна објашњења о облику и садржају испита. Њиме се јасно одређује шта се од кандидата очекује на испиту.

Испитни каталог усклађен је с наставним планом и програмом за Српски језик.

Разина испита је иста за све кандидате.

Испитни каталог садржи следећа поглавља:

1. Подручја испитивања
2. Образовни резултати
3. Структура испита
4. Технички опис испита
5. Опис бодовања
6. Примери задатака с детаљним појашњењем
7. Припрема за испит
8. Литература

У првом и другом поглављу налази се образложење о томе шта се испитује на државној матури.

У првом поглављу су наведена подручја испитивања, односно кључна знања и вештине из овог предмета које се испитују овим испитом.

У другом поглављу је кроз конкретне описе онога што кандидат треба да зна, разуме и

може да учини појашњен начин на који ће се проверавати наведена знања и вештине.

Треће, четврто и пето поглавље одговарају на питање како се испитује, те је у њима појашњена структура и облик испита, врсте задатака, начин спровођења и вредновања појединих задатака и испитних целина.

У шестом поглављу дани су примери свих типова задатака с детаљним појашњењем.

Седмо поглавље одговара на питање како се припремити за испит. У том поглављу налазе се савети и додаци који кандидатима помажу у припреми испита.

1. Подручја испитивања

Испитом из Српског језика проверавају се знања и компетенције из језика, теорије и историје књижевности.

2. Образовни резултати

У овом поглављу су за свако подручје испитивања наведени образовни резултати, односно конкретни описи онога што кандидат мора да зна, разуме и може да учини како би постигао успех на испиту.

2.1. Језик

Ученик треба да зна и разуме:

- историјске фазе од почетка писмености у 9. веку до данас
- разликовати систем знакова и његову примену у комуникацији
- разликовати фонему и графем

- акценат у српском књижевном језику
- Вукову реформу
- врсте речи и њихову морфолошку и класификациону категорију
- синтаксу реченице
- препознавати синтагме у реченици
- правописну норму
- основе творбе речи
- стилску вредност лексема
- стране речи у српском језику
- лингвистичке дисциплине
- врсте функционалних стилова.

2.2. Теорија и историја књижевности

Из подручја теорије и историје књижевности ученик треба да зна и разуме:

- улогу књижевности у друштву
- разликовати књижевност од других уметности
- народну књижевност
- средњовековну књижевност
- књижевност 17. и 18. века
- барокне тенденције у српској књижевности
- просветитељство
- романтизам
- реализам
- натуралистичке утицаје
- модерну
- књижевност између два рата
- савремену књижевност
- обележја српске књижевности од 60-их година до данас

- основне књижевно-теоријске појмове
- најзначајније ауторе и њихова дела.

3. Структура испита

Испит на државној матури састоји се из два дела који се полагају одвојено.

Први део је писање есеја, а други део је тест са задацима отвореног и затвореног типа.

3.1. Први део испита

У првом делу испита ученици добивају одломак из књижевног дела са смерницама за писање. Обавезан број речи је од 300 до 400 речи.

3.2. Други део испита

У другом делу испита ученици решавају задатке отвореног и затвореног типа. Структура другог дела испита приказана је у табели 1.

Табела 1. Структура другог дела испита

Врста задатка	Број задатака
Задаци вишеструког избора	38
Задаци повезивања	4
Задаци отвореног типа	18

4. Технички опис испита

4.1. Трајање испита

Испит из Српског језика је писани испит укупно трајања **180 минута**.

Први део испита (есеј) спроводи се одвојено од другог дела и траје укупно 120 минута.

Други део испита (задачи отвореног и затвореног типа) траје укупно 60 минута.

Распоред спровођења оба дела испита биће објављен у Водичу за државну матуру и мрежним страницама Националног центра за вањско вредновање образовања (www.ncvvo.hr).

4.2. Изглед теста и начин решавања

Први део испита – есеј

Кандидати добивају омоте у којима се налази испитна књижица те лист за концепт.

Од кандидата се очекује да пажљиво прочитају упутства која ће следити при писању есеја.

Кандидати могу да користе концепт при писању есеја, али на крају морају свој есеј да препишу на папир за уредно писање.

Други део испита – задаци

Кандидати добивају омоте у којима се налази испитна књижица те лист за одговоре.

Од кандидата се очекује да пажљиво прочитају упутства која ће следити при решавању теста, отиснута на првој десној страници испитне књижице.

Додатно, за сваку врсту задатака приложено је упутство за решавање. Читање ових упутстава је битно јер је у њима назначен и начин обележавања тачних одговора.

Задатке вишеструког избора и повезивања кандидати решавају означавањем слова тачног/тачних одговора међу понуђенима. Слова тачних одговора означавају се знаком Х. Уколико у задацима у чијим се упутствима захтева одређен број одговора кандидат означи више од наведеног броја, задатак ће се бодовати с О (нула) бодова без обзира на то што међу њима има означених тачних одговора.

Задатке допуне кандидати решавају уписивањем одговора на за то предвиђено место назначено у упутству за решавање задатака.

4.3. Прибор

Прибор који је дозвољено користити током писања обају делова испита из Српског језика су хемијске оловке плаве или црне боје, а за писање првог дела испита кандидати се могу служити и налив-пером.

5. Опис бодовања

Укупан број бодова је 100.

5.1. Вредновање прве испитне целине

Успешно написан есеј у првој испитној целини укупно носи 40 бодова.

Есеје кандидата вреднују оспособљени оцењивачи према јединственој лествици за процену.

Први део испита има 1 задатак есејског типа који носи $20 \times 2 = 40$ бодова или 40% испита. Овај ће део вредновати оцењивачи.

Табела 2. Елементи оцењивања

Читање и разумевање текста	80%
Писмено изражавање и употреба српског језика	10%
Графички изглед – облик	10%
УКУПНО	100%

5.2. Вредновање друге испитне целине

Успешним решавањем друге испитне целине кандидат може да оствари максимално 60 бодова.

Сваки тачно означен одговор (на задатак, односно на део задатка уколико се у задатку тражи више тачних одговора) у другој испитној целини доноси по један бод.

6. Примери задатака с детаљним појашњењем

У овом поглављу налазе се примери задатака. Уз сваки пример задатка понуђен је опис те врсте задатка, образовни резултат који се тим конкретним задатком испитује, тачан одговор те начин бодовања.

6.1. Пример задатка есејског типа

Задатак есејског типа састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања задатка, број речи и сл.), полазних текстова те смерница за писање.

ТЕКСТ

Мушкарци обично слабо разликују боје, али један такав незнајша у бојама какав је био мој

дјед, е, таквог је било тешко наћи. Његов спектар сводио се на свега четири основне боје, а оно остало – то није ни постојало или се сводило, у најмању руку (ако је чича добре воље!), на неки врло неодређен опис: „Жуто је, а као и није жуто, него нешто онако – и јест и није.”

Због дједове тврдоглавости у погледу боја, и ја сам, већ на првом кораку од куће, упао у неприлику.

Било је то у првом разреду основне школе.

Негдје средином године учитељица нам је причала о вуку, те живи овако, те храни се онако, док ће ти одједном упитати:

– Дјецо, ко зна какве је боје вук?

Ја први дигох руку.

– Ево га, Бранко ће нам казати.

– Вук је зелен! – окидох ја поносито.

Учитељица се трже и зачуђено надиже обрве.

– Бог с тобом, дијете, гдје си то чуо?

– Каже мој дјед – одвалих ја самоувјерено.

– Није тачно, вук није зелен.

– Јесте, зелен је! – неочекивано се узјогуних ја као прави унук честитог дједа Раде.

Учитељица ми приђе сасвим близу, љутито узрици у моје лице и повуче ме за уво.

– Кажи ти своје мудро дједу да то није истина. Вук је сив. Сив, запамти.

Скоро плачући отклипао сам тога дана кући и шмрцајући испричао дједу све што се у школи догодило.

Ни слутио нисам каква ће се бура око тога подићи.

Шта! Пред читавим разредом његовог унука, миљенца, теглити за уши, а уважену старину пос-

прдно назвати мудрим, боље речено, будалом! Дотле смо дошли? И још рећи да вук није зелен већ некакав... хм! Е, то не може тек тако проћи.

Сјутрадан, пушући попут гуска, дјед је доперјао са мношћом у школско двориште и пред свом дјечурлијом разгаламио се на учитељицу:

– А је ли ти, шишкавице, оваква и онаква, ти ми боље од мене знаш какав је вук, а? Није зелен? Пази ти ње! Ја се с вуцима родио и одрастао, читавог вјека с њима муку мучим, а она ти ту... По туру би тебе требало овим штапом, па да се једном научиш памети.

Извика се дјед, расплака се учитељица, а ми, ђаци, од свега тога ухватисмо неку вајду: тога дана није било наставе.

Већ следећег јутра дједа отјераше жандари. Одсједи старина седам дана у среској „бувари“, а кад се врати, убљиједио и мучаљив, он ми навече попрјети прстом.

– А ти, језичко, нек те ја још једном чујем да блејиш какав је ко, па ћу ти ја показати. Вук је зелен, хех! Шта те се тиче какав је вук.

Бранко Ћопић, Башта сљезове боје

СМЕРНИЦЕ ЗА ПИСАЊЕ:

1. Којој књижевној врсти припада ово дело и који су главни ликови?
2. Објасни у чему је сукоб између учитељице и дечака.
3. Окарактериши лик дједа.
4. Да ли је дјед одиста био такав „незнајша“ у бојама?
5. Како се завршио сукоб дједа и учитељице?

6. Наведи неке елементе приповедачке технике.

7. Наведи 4-5 речи које писац узима из сликовитог народног говора.

8. Објасни симболику наслова „Башта сљезове боје“.

9. Објасни функцију писања у првом лицу.

10. Препиши једну реченицу у којој је наратор дечак и једну у којој је наратор одрастао човек.

НАЧИН БОДОВАЊА: лествица за бодовање биће објављена уз огледни примерак теста.

6.2. Пример задатка вишеструког избора

Задатак вишеструког избора састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања задатка који је заједнички за све задатке тог типа у низу), основе (питања) те четири понуђена одговора, од којих је један тачан.

У следећем задатку само је један одговор тачан. На листу за одговоре уз редни број задатка означите знаком X само један од четири понуђена одговора.

Глагол свршеног вида је:

- А. вратити
- Б. враћати
- В. радити
- Г. плаћати

ТАЧАН ОДГОВОР: А

ОБРАЗОВНИ РЕЗУЛТАТ: разликовање глаголског вида

НАЧИН БОДОВАЊА:

1 бод – тачан одговор

0 бодова – погрешно или неодговорено

6.3. Пример задатка допуњавања

У задатку допуњавања кандидат треба да доврши задану реченицу уписивањем појма који недостаје на за то предвиђено место. У придруженом упутству означен је начин решавања задатка.

У следећем задатку допуните реченицу уписивањем речи која недостаје на за то предвиђено место.

Компаратив придева јак гласи _____.

ТАЧАН ОДГОВОР: јачи

ОБРАЗОВНИ РЕЗУЛТАТ: правилна компарација придева

НАЧИН БОДОВАЊА:

1 бод – тачан одговор

0 бодова – погрешно или неодговорено

6.4. Пример задатка повезивања и сређивања

Задатак повезивања и сређивања састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања задатка и који је заједнички за све задатке тога типа у низу), основе (питања), четири дела питања те пет могућих одговора.

У следећем задатку сваком појму у левом ступцу можете да придружите само један појам из десног ступца. На листу за одговоре уз број који означава појам у левом ступцу обележите знаком X слово тачног одговора из десног ступца.

Песмама придружите њихове ауторе.

1. Ђачки растанак	А. Лаза Костић
2. Светли гробови	Б. Јован Јовановић Змај
3. Отаџбина	В. Бранко Радичевић
4. Међу јавом и мед сном	Г. Ђура Јакшић
	Д. Алекса Шантић

ТАЧНИ ОДГОВОРИ: 1.В, 2.Б, 3.Г, 4.А

ОБРАЗОВНИ РЕЗУЛТАТ: препознавање песама и аутора

НАЧИН БОДОВАЊА:

1 бод – сви тачни одговори

0 бодова – сви погрешни или неодговорено

7. Припрема за испит

Савети кандидатима за државну матуру:

- Редовно проверавајте наставне садржаје.
- Понављајте усвојено градиво из језика, теорије и историје књижевности и проверавајте своја знања према образовним резултатима у испитном каталогу.
- Прочитајте обавезна дела лектире.
- Прочитајте задану литературу из испитног каталога.

ИСПИТНА ДЕЛА ЗА ДРЖАВНУ МАТУРУ

Народне песме:

1. Хасанагиница
2. Деоба Јакшића
3. Бој на Мишару

4. Стојан и Љиљана

Поезија:

1. Захарије Орфелин: Плач Србији
2. Петар Петровић Његош: Горски вијенац
3. Бранко Радичевић: Песме
4. Јован Дучић: Изабране песме

Проза:

1. Свети Сава: Житије светог Симеона
2. Гаврил Стефановић Венцловић: Беседе
3. Доситеј Обрадовић: Живот и прикљученије
4. Светозар Марковић: Реалност у поезији
5. Јаков Игњатовић: Вечити младожења
6. Борисав Станковић: Коштана и Нечиста крв
7. Бранко Ћопић: Башта сљезове боје
8. Владан Десница: Прољећа Ивана Галеба
9. Иво Андрић: Проклета авлија
10. Добрица Ћосић: Корени
11. Меша Селимовић: Дервиш и смрт
12. Милош Црњански: Сеобе

Савети наставницима:

- Анализирајте са ученицима резултате националних испита.
- Развијајте код ученика позитиван однос према националним испитима и државној матури.
- Подстичите код ученика креативност и самовредновање.
- Будите отворени и сусретљиви за ученичка питања.
- Негујте код ученика љубав према српском језику и писму.

- Информшите се на страницама интернета о свим питањима за државну матуру и упутите на то ученике.

8. Литература

1. Љиљана Николић – Босилка Милић: Читанка за 1. разред средње школе, Београд 2004.
2. Љиљана Николић – Босилка Милић: Читанка за 2. разред средње школе, Београд 2004.
3. Љиљана Николић – Босилка Милић: Читанка за 3. разред средње школе, Београд 2004.
4. Љиљана Николић – Босилка Милић: Читанка за 4. разред средње школе, Београд 2004.
5. Пижурица-Јерковић-Пешикан: Правопис српског језика, Нови Сад 1993.
6. Живојин Станојчић – Љубомир Поповић: Граматика српскога језика – уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе, Београд 1997.

